

ARĪ TU VARI PIEDALĪTIES VIDES SAUDZĒŠANĀ!

VIDES PIESĀRŅOJUMS

KĀPĒC NEPIECIEŠAMS SAUDZĒT VIDĪ?

KO DARĪT?

Gaisa piesārņojuma avoti:

- fosilā kurināmā (akmeņogles, slāneklis, kūdra, mazuts, u.c.) izmantošana siltumenerģijas ražošanai;
- transportlīdzekļu izplūdes gāzes;
- atkritumu dedzināšana (it īpaši plastmasas pudeļu, iepakojumu u.c. izstrādājumu);
- kūlas dedzināšana;
- vecā jumta seguma (t.s., šifera), arī būvniecības atkritumu, kas var saturēt azbestu izmantošana apdobju veidošanā, ceļa seguma labošanā u.c. vajadzībām, kur tas tiek laužts, drupināts, radot paaugstinātu putekļu koncentrāciju ar azbestu saturošām šķiedrām!

Piesārņojošo vielas (CO₂, SO₂, NO_x, noturīgie organiskie piesārņotāji (NOP), azbests, sīkas putekļu daļiņas), kas kopumā var radīt veselības traucējumus (it īpaši bērniem, veciem cilvēkiem un cilvēkiem ar hroniskām elpošanas un sirds – asinsvadu slimībām) tās ieelpojot, kā arī tās rada diskomfortu un samazina dzīves kvalitāti. Ilgtermiņā gaisā esošais piesārņojums nonāk augsnē, kur var uzkrāties un nonākt virszemes un gruntsūdeņos, radot paaugstinātu piesārņojuma līmeni, kas nelabvēlīgi ietekmē vides ekosistēmas, samazinot bioloģisko daudzveidību, kā arī neatgriezeniski piesārņojot vidi.

Vecā kūla (arī aizauguši krūmāji) arī nodrošina bioloģisko daudzveidību, kas nodrošina dzīvesvietu, piemēram, putniem, rāpuļiem, abiniekiem, kukaiņiem u.t.t.

Vides resursu (gaiss, ūdens, augsne, u.c.) ilgtspējīga izmantošana ir iespējama, ja to izmantošanas apjomi ir līdzīgi vai mazāki par tās atjaunošanās apjomiem! Vides atjaunošanās resurss nav neizsmelams, tāpēc jāsaņem taupīgi, lai nodrošinātu vides resursus arī nākošām paaudzēm!

Informācijai!

Noturīgo organisko piesārņotāju (NOP) avoti (pesticīdi, plastmasas dedzināšanas sadegšanas galaprodukti u.c.), kas ilgstoši atrodas vidē, un to pilnīgai sadalīšanai ir nepieciešami pat vairāki gadu desmiti. Turklāt NOP uzkrājas organismu taukaudos.

Azbests – plaši izmantots būvmateriālos, tā unikālo īpašību dēļ (uguns, ūdens, ķīmiski izturīgs materiāls ar labu mehānisku izturību. Tomēr, ieelpojot putekļos esošās azbesta šķiedras, tās plaušās netiek noārdītas, radot paaugstinātu risku ļaundabīgu plaušu slimību attīstībai.

Izvēlēties videi draudzīgu siltumenerģijas veidu (atjaunojamās dabas resursus: biogāzi, siltumsūkņus, vēja enerģiju, koksni (granulas, briketes, šķeldu u.c.)!

Nededzināt atkritumus (arī kūlu), jo notiek nepilnīga sadegšana, kā rezultātā rodas bīstami savienojumi. Pilnīgu produktu sadegšanu nodrošina specializētas krāsnis ar ļoti augstu degšanas temperatūru!

Šķirot atkritumus, lai varētu tos izmantot otrreizējai pārstrādei, tādējādi taupot dabas resursus, nodrošinot to ilgtspējīgu izmantošanu!

Nepieļaut kūlas veidošanos, pļaujot zāli (arī izpļaujot grāvmalas)!

Būvniecības atkritumus nogādāt specializētos atkritumu uzglabāšanas poligonos!

Ziņot par piesārņojošām darbībām!

ARĪ TU VARI PIEDALĪTIES VIDES SAUDZĒŠANĀ!

VIDES PIESĀRŅOJUMS

KĀPĒC NEPIECIEŠAMS SAUDZĒT VIDĪ?

KO DARĪT?

Augsnes, virszemes un gruntsūdeņu piesārņojuma avoti:

- gaisā esošais piesārņojums nokrišņu veidā nonāk augsnē, virsūdeņos un vēlāk arī gruntsūdeņos;
- mēslošana ar minerālmēsliem;
- pārmērīga kūtsmēsļu un vircas izmantošana mēslošanas nolūkos;
- pesticīdu izmantošana;
- neattīrītu saimniecības ūdeņu un kanalizācijas notekūdeņu nopludināšana augsnē;
- degvielas un mašīntehnikai nepieciešamo šķīdumu (tosola, eļļas u.c.) noplūdes;
- atkritumu nepiemērota apsaimniekošana (t.sk., dažādu ķīmisku savienojumu nokļūšana augsnē, virszemes ūdeņos un gruntsūdeņos).

Gaisā esošās piesārņojošās vielas (piemēram, SO₂, NO₂), reaģējot ar ūdens pilieniem gaisā, var radīt skābos lietus, kas kopumā rada augsnes un virsūdens paskābināšanos, samazinot augu un dzīvo organismu spēju izdzīvot. Ilgtermiņā jebkāds gaisā esošais piesārņojums nonāk augsnē, kur var uzkrāties un nonākt virszemes un gruntsūdeņos, radot paaugstinātu piesārņojuma līmeni, kas nelabvēlīgi ietekmē vides ekosistēmas, samazinot bioloģisko daudzveidību, kā arī neatgriezeniski piesārņojot vidi.

Lauksaimniecībā izmantojamie minerālmēsli rada paaugstinātu slāpekļa un fosfora līmeni augsnē, virszemes un gruntsūdeņos. Slāpeklis spēlē nozīmīgu lomu ūdenstilpņu aizaugšanas procesos. Paaugstināts nitrātu daudzums pārtikā (piemēram, dārzeņos) var radīt nopietnas veselības problēmas (kuņģa – zarnu trakta, asinsrades, smadzeņu darbības traucējumus, fiziskās un garīgās darbības sekas u.c.).

Izmantojot **pesticīdus**, paaugstinās noturīgo organisko piesārņotāju izplatība apkārtējā vidē (augsnē, ūdenī). NOP-i uzkrājas organisma taukaudos, piemēram, govīs pienā vai treknās zivīs, līdz ar to tas caur pārtiku nonāk arī cilvēka organismā.

Neattīrīti saimniecības notekūdeņi (arī avārijas noplūdes, piemēram, no mašīntehnikas) var saturēt videi kaitīgas vielas (NOP, metāli, hlorētie savienojumi u.c.), kas nonāk augsnē, virszemes un gruntsūdeņos, piesārņojot dzeramo ūdeni un ūdenstilpnes, t.sk., Baltijas jūru.

Arī patvaļīgi veidotas **atkritumu karjeras** (arī atkritumu ierakšana piemājas dārzā) rada paaugstinātu risku ķīmiskā piesārņojuma nokļūšanai augsnē un ūdeņos.

Nepiesārņot gaisu, dedzinot dažādus atkritumus un kūlu, kā arī veicot rūpniecisko darbību!

Izvēlēties videi draudzīgas saimniecības metodes, kā alternatīvu minerālmēsļu un pesticīdu lietošanai (piemēram, komposta veidošanu, nātru vircu gatavošanu, augu seku ievērošanu, trihodermīna izmantošanu u.t.t.)!

Izmantot bioloģiskās attīrīšanas iekārtas notekūdeņu un kanalizācijas ūdeņu attīrīšanai!

Avārijas situācijās radušos ķīmisko vielu noplūdes tūlītēja likvidēšana, noņemot augsnes kārtu un iepakojot to kā atkritumus, nodošanai atkritumu uzglabāšanas poligonā!

Šķirot atkritumus un nodot tos otrreizējai pārstrādei! Vai vismaz visus atkritumus nodot atkritumus apsaimniekojošai firmai!

Ziņot par piesārņojošām darbībām!

